

Odborné stanovisko k trvalému pobytu psů na úvazu

Trvalé uvázání je zvláštním případem držení psa, které je v současné době ještě stále legálně praktikováno. Přestože například ani v České republice není držení uvázaného psa považováno legislativně za týrání, a je vždy třeba zvažovat i další podmínky chovu, dne 13. září 2011 přijala Ústřední komise pro ochranu zvířat stanovisko k držení psa mimo lidský příbytek, eventuálně trvale na řetězu, a nedoporučuje trvalé uvazování psů. Navíc použití řetězu nebo jiného vazného materiálu nedostatečné délky za týrání považuje. Uvádí, že zvíře by mělo být fixováno jen na nezbytně dlouhou dobu, a to na řetězu minimální délky odpovídající trojnásobné délce jeho těla včetně ocasu.

Z etologického hlediska lze ovšem uvést výčet celé řady důvodů, proč tento způsob držení psa nelze považovat za optimální a vyhovující. Dlouhodobé držení na úvazu bývá u psa častou příčinou vzniku problémového chování a celé řady psychických poruch a nevratných behaviorálních a kognitivních změn.

V první řadě je nutné zmínit vyšší četnost a intenzitu agresivních projevů u takto držných psů. Pokud je pes vystaven hrozcímu nebezpečí, spontánně reaguje útekem nebo útokem. Přivázaný pes ovšem možnost útěku nemá, je nucen bojovat, a pak tedy útočí. Chrání si svůj omezený prostor a stává se vysoce defenzivní. Pes se ovšem nestává typickým hlídacím psem, který dokáže vyhodnotit případné nebezpečí, stává se psem agresivním, často útočícím zcela bezdůvodně a přehnaně, přičemž veškeré toto chování vychází právě z nemožnosti úniku. Omezená možnost úniku vede i ke vzniku přenesené agrese a ke snížení excitačního prahu, kdy k vyvolání agresivního chování stačí velmi malý spouštěč.

Vznik problémového chování se často pojí se strachem psa. Často i původně klidný a k lidem přátelský pes se stává neurotický a úzkostlivý. Se strachem se pojí agonistické projevy jako je vrčení, štěkání, výpady a útoky nezřídka s následkem kousnutí. Tyto emoční stavy mohou být navíc prohloubeny případnými negativními zkušenostmi psů při střetech s lidmi nebo jinými zvířaty během času, co byli uvázáni.

Je evidováno, že řada útoků na člověka pochází od psů dlouhodobě držných na úvazu. Častou obětí takových útoků bývají děti, které si toto nebezpečí neuvědomují nebo se nedopatřením dostanou do dosahu psa. Pokud se tyto psi dostanou mimo úvaz, většinou zůstávají nadále útoční a představují nebezpečí pro své okolí.

Během procesu domestikace se u psů zformovala schopnost vytvářet si silná pouta s lidmi. Psi velmi dobře prosperují, pokud udržují interakce s člověkem. Odborníci zabývající se chováním zvířat se bezvýhradně shodují na tom, že solitérní život na úvazu je pro tak sociální zvíře, jako je pes, naprosto nevhodný způsob držení.

Kromě omezeného sociálního kontaktu a sociálních interakcí znamená život na úvaze i omezenou možnost pohybu. Navíc uvázaný pes je nucen se vyprazdňovat prakticky ve stejném prostoru, v jakém spí a přijímá potravu, což je v rozporu s jeho přirozeným chováním, to jest vzdalovat se při urinaci a defekaci od místa, na kterém pobývá.

Uvazování nenesení jen riziko narušení psychického zdraví psa ale i zdraví fyzického. V souvislosti s nemožností úniku je pes znevýhodněn při útoku jiného psa, či jiného zvířete, popřípadě člověka. Kvůli úvazu je tak pes prakticky v pasti. Úvaz psa se také může snadno zamotat do sloupku, stromu, boudy nebo jiného stacionárního předmětu, což může vést ke zranění nebo smrti. Uvázaný pes se může snadno oběsit skokem přes plot, psí boudu, auto nebo jiný blízký objekt. Dalším nebezpečím je možné poranění krku psa kvůli nevhodnému typu a zejména nevhodné velikosti obojku. Veterinární pracovníci dokládají řadu případů, kdy psům

postupem času zarostl obojek do měkkých tkání v oblasti krku, v extrémních případech bylo nutné psa i utratit.

Speciálním tématem je přivazování pasteveckých psů. Úlohou psů pasteveckých plemen je doprovázet stáda a chránit je proti šelmám či proti zlodějům. Během dvacátého století došlo v řadě evropských zemí k vyhubení velkých šelem a díky tomu mohli nechávat pasteveci stáda zvířat prakticky bez ochrany. Před několika dekádami se ovšem situace změnila a velké šelmy se začali vracet a způsobovat škody na hospodářských zvířatech. Při řešení problému se ukázalo, že dobře vycvičených pastevecký pes je jedním z nejefektivnějších způsobů, jak snižovat ztráty způsobené vlky a dalšími šelmami. To ovšem platí pouze za podmínky, kdy pastevec psa správně vychovává a cvičí a pes má možnost už jako štěně se úspěšně začlenit do stáda. Takový pes pak v klidu obchází stádo a v případě nutnosti aktivně zastrašuje a odhání velké šelmy. Pokud však pes zůstává uvázan u stacionárního předmětu, jediným jeho projevem jak varovat pastevece, je štěkot. Schopnost reagovat na šelmy se může navíc postupně snižovat a jeho práce pozbývá smysl. Kromě toho se pes snadno může stát obětí útoku predátora. Velká pravděpodobnost vzniku již výše zmiňovaných behaviorálních problémů, vedou navíc k tomu, že psa už později není možné nechat bez obav volně puštěného a využívat ho tradičním způsobem k ochraně stád.

V souvislosti s probíranou problematikou je nutné zmínit zásady welfare zvířat. Tyto zásady, byly formulovány následujícími koncepcemi, dříve označovanými jako zákon pěti svobod:

- svoboda od hladu, žízně a podvýživy
- svoboda od nepohodlí
- svoboda od bolesti, zranění a onemocnění
- svoboda projevit přirozené chování
- svoboda od stresu, strachu a úzkosti

Těchto 5 základních koncepcí svobod bylo prof. Websterem z Bristolské univerzity doplněno ještě o šestou koncepci, tj. o možnost „vykonávat svobodně a osobně kontrolu nad vlastní životní pohodou“. Naplňování těchto koncepcí zvyšuje zvířatům možnost chovat se přirozeně, tak aby docházelo k uspokojování jejich fyziologických a psychických potřeb.

V souvislosti s problémem uvazování psů je nutné zabývat se naplňováním svobody od nepohodlí, dále o naplňování svobody projevit přirozené chování, a stejně tak i o naplňování poslední koncepce tzn. možnosti vykonávat svobodně kontrolu nad vlastní životní pohodou.

Držení psa na úvazu v je hrubém rozporu se všemi třemi uvedenými svobodami.

V Praze dne 19.10. 2020

Ing. Milena Santariová, Ph.D.

Katedra etologie a zájmových chovů
Fakulta agrobiologie potravinových a přírodních zdrojů
Česká zemědělská univerzita v Praze